

SPLOŠNO

1 - Ali nameravate obrniti trend desetletij postopnega krčenja delavskih in socialnih pravic? Če da, kako? Če ne, zakaj ne?

Da. V program smo zapisali obširen nabor ukrepov, ki bi ta trend obrnili. Ukrepi se nanašajo tako na socialno, pokojninsko kot delovno-pravno zakonodajo. Ukrepi so naštetih na str. 13 programa Levice - Gospodarstvo po meri človeka <https://www.levica.si/wp-content/uploads/2022/03/levica-program-2022-online.pdf>

DELO

2 - Ali boste preprečili zlorabe na področju agencijskega dela (npr. napotitve za nedoločen čas, neenak delovni položaj agencijskih delavcev)? Če da, kako?

Seveda. Poostri bomo nadzor nad agencijami, ki trgujejo z delavci in delavkami, ter s povečanim nadzorom in pregonom preprečili nezakonito posredovanje delovne sile. Omejili bomo agencije za posredovanje dela, zmanjšali bomo dovoljeni delež agencijskih delavcev in delavk v podjetjih s 25 % na 10 % ter odpravili izjeme pri določanju teh deležev. Zagotovili bomo zajamčeno plačilo za agencijske delavce in delavke, ki morajo dobiti plačo vsaj v znesku minimalne plače tudi tedaj, ko jih agencija pošlje na čakanje. Te ukrepe smo že konkretizirali v obliki zakonskih predlogov. Na ravni Evropske unije se bomo zavzemali za prepoved posredovanja delovne sile za dobiček, torej za odpravo zasebnih agencij za posredovanje dela.

3 - Ali boste določili minimalno plačo kot najnižjo osnovno plačo?

Da, v volilni program smo zapisali, da bomo odpravili doplačevanje do minimalne plače oziroma uzakonili minimalno plačo kot najnižjo osnovno plačo. V ta namen in s tem ciljem smo že v tem mandatu vložili zakonodajni predlog, ki bi storil točno to, torej minimalno plačo določil kot osnovno plačo. V Sloveniji več kot 41.000 zaposlenih (tako v zasebnem kot v javnem sektorju) prejema osnovno plačo, ki je nižja od minimalne, delodajalci pa jim nato z doplačilom pokrijejo razliko do minimalne plače.

To pomeni:

- Da napredujejo zgolj na papirju, medtem ko to zanje ne pomeni niti centa višjih plač.
- Da prejemajo nižje dodatke, saj se ti obračunavajo od osnovne plače in ne od minimalne plače.
- Da smo priča očitni diskriminaciji med delavci z najnižjimi plačami in tistimi s plačami nad minimalno.

V javnem sektorju se pod minimalno plačo nahaja kar prvih 23 izmed 65 plačnih razredov. Prizadeti so pomočnice vzgojiteljice, spremljevalci bolnikov, čistilke, laboranti, receptorji, varnostniki, telefonisti, vzdrževalci, perice, oskrbovalke v bolnišnici, hišniki, bolničarji negovalci, spremljevalci, socialne oskrbovalke, kuharji, natakariji, vozniki reševalci, tajnice, knjigovodje, itd.

Pojav je prisoten v večini kolektivnih pogodb in tarifnih prilog v zasebnem sektorju. V povprečju minimalno plačo dosežejo šele s VII. tarifnim razredom. To velja recimo za kolektivne pogodbe v dejavnostih trgovine, kmetijstva in živilske industrije, elektroindustrije, časopisno-informativne, založniške in knjigotrške dejavnosti, kovinske industrije, cestnega potniškega prometa, poštne in kurirske dejavnosti, itd.

V Levici predlagamo rešitev, ki krivičnost odpravlja postopno in bi morala biti sprejemljiva za vse strani.

- Predlagamo, da se zakon začne uporabljati z letom 2024, kar pomeni, da imajo delodajalci več kot leto in pol dni časa, da osnovne plače uskladijo z višino minimalne plače.

· Dodatno spodbujamo tudi kolektivne dogovore med sindikati in delodajalci. Za delodajalce, ki jih bo pred začetkom uporabe zakona zavezovala kolektivna pogodba, predlagamo možnost daljšega prehodnega obdobja do leta 2026.

4 - Ali boste zagotovili javno objavo vseh delodajalcev ki kršijo delovno in socialno zakonodajo?

Da. V program smo zapisali, da bomo vse delodajalce, ki kršijo delovnopravno zakonodajo, uvrstili na javni seznam in prepovedali njihovo sodelovanje pri javnih naročilih.

5 - Ali boste podprli takojšen pričetek »in-sourcinga«, torej prenosa osnovnih dejavnosti v javnem sektorju iz zunanjih izvajalcev nazaj v javni sektor?

In-sourcing je že leta programska zaveza Levice. Takoj bomo zaposlili vse outsourcane delavce in delavke v javnem sektorju ter strogo omejili outsourcinge v zasebnem sektorju. Zaostrili bomo pogoje zaposlovanja za krajši delovni čas, če obstaja potreba po delu v obsegu polnega delovnega časa, in poostрили nadzor nad nalaganjem dela prek dogovorjenega delovnega časa. Sprejeli bomo ukrepe za omejevanje nadurnega in prekomernega dela ter poostрили nadzor nad evidentiranjem delovnega časa ter odrejanjem in izplačevanjem nadurnega dela.

6 - Ali boste podprli vključitev dela prek pogodb civilnega prava v delovnopravno in sindikalno zakonodajo, da se delavcem zagotovi pravica do stavke in sindikalna reprezentativnost?

Podpora takšnemu predlogu je odvisna predvsem od njegove konkretne vsebine. V Levici smo trdno na stališču, da je potrebno prekarna delovna razmerja odpraviti, delo pa se mora opravljati preko rednih pogodb o zaposlitvi, ki so tudi edine, ki delavcem zagotavljajo priborjene pravice iz dela. Vse obvođe delovnopravne zakonodaje pa je potrebno bodisi ukiniti bodisi močno zamejiti.

7 - Ali boste ustrezno uredili način in višino plačila pri netipičnih oblikah dela? Če da, kako? Če ne, zakaj ne?

Odvisno kaj je mišljeno z netipičnimi oblikami dela. Hiperfleksibilne oblike dela, kjer delavci nimajo delavskih pravic, delodajalci pa jih lahko kadarkoli brez kakršnekoli socialne varnosti odpustijo je potrebno ukiniti.

V program smo zapisali, da bomo dodatno dvignili minimalno študentsko postavko, ki bo upoštevala prekarno in hiperfleksibilno naravo dela ter študentom in študentkam priznala stroške, ki so povezani z delom (malica in prevoz). Uzakonili bomo pravico do dodatkov za nedeljsko, nočno in praznično delo tudi za delavce študente in delavke študentke. Uzakonili bomo obvezni počitek med zaporednima delovnima dnevoma za delavce študente in delavke študentke.

8 - Ali boste podprli spodbudo pri uveljavljanju statusa ekonomsko odvisne osebe in dvig cene ekonomsko odvisnih oseb na primerljivo raven z zaposlenimi?

V programu imamo glede ekonomske odvisnostnih oseb zapisano, da bomo predlagali redefinicijo delovnega razmerja v Zakonu o delovnih razmerjih, ki bo onemogočala zlorabe oziroma prekarizacijo dela. Prekarizacijo prek prikrivanja delovnih razmerij bomo preprečili tako, da bo dlje časa trajajoča ekonomska odvisnost od enega delodajalca postala opredelilni element delovnega razmerja. Dalj časa trajajoča ekonomska odvisnost od enega delodajalca bi torej opredeljevala delovno razmerje, kar bi pomenilo, da so tako ekonomsko odvisne osebe v pravnem smislu delavci, ki jim pripada celoten nabor pravic, ki pripadajo osebam v delovnem razmerju in ne le manjši nabor delavskih pravic, kot za ekonomsko odvisne osebe velja danes. Naše zahteve smo že konkretizirali v obliki zakonskega predloga.

9 - Ali boste podprli prilagoditev postopka ugotavljanja prikritega delovnega razmerja na način, ki bi bo razširil skupino tistih, ki trenutno zaradi omejitev v inšpekcijskem postopku ne prejmejo pogodbe o zaposlitvi?

Da. Hkrati s spremembo definicije delovnega razmerja je potrebno spremeniti tudi Zakon o inšpekciji dela, tako da bo namen veljavne določbe drugega odstavka 19. člena v zaživel tudi v praksi.

Poleg tega bomo podvojili število inšpektorjev in inšpektorice za nadzor delovnih razmerij, zaposlili zadostno število strokovnih pomočnikov in pomočnic na Inšpektoratu RS za delo ter izboljšali pogoje dela na inšpektoratu. Povečali bomo zmožnosti za kazenski pregon na področju gospodarskega kriminala in kršitev delovne in socialne zakonodaje, tudi s kadrovske okrepitvami organov pregona. Uzakonili bomo dodatna pooblastila delovni inšpekciji za boj proti zlorabam prekarnih delavcev in delavk, prisilnemu samozaposlovanju in prikrivanju dejansko obstoječih delovnih razmerij.

10 - Ali boste podprli zaostritev pravil pri javnem naročanju?

V kolikor mislite na pravila, ki se nanašajo na upoštevanje socialne in okoljske klavzule, na omejevanje dejavnosti, ki so lahko predmet razpisa in omejevanje outsourcinga, se vsekakor zavzemamo za zaostritev. Zakonodaja s področja javnega naročanja že vsebuje številne varovalke, a njihova uporaba ni zavezujoča, ampak le opcijška. V praksi se te varovalke ne uporabljajo. Vse obstoječe varovalke je potrebno določiti kot obvezne ter dodati tiste manjkajoče, ki bodo zagotovile upoštevanje socialnih in okoljskih standardov pri javnem naročanju.

11 - Ali boste podprli okrepitev inšpektorata za delo?

Da. Podvojili bomo število inšpektorjev in inšpektorice za nadzor delovnih razmerij, zaposlili zadostno število strokovnih pomočnikov in pomočnic na Inšpektoratu RS za delo ter izboljšali pogoje dela na inšpektoratu.

SOCIALA

12 - Ali boste zagotovili ustrezno višino minimalnih življenjskih stroškov in njihovo redno letno usklajevanje?

Navkljub bistvenemu dvigu socialnih pomoči, ki ga je Levica izborila leta 2018, so pomoči pri osnovnem znesku 402 evra še vedno prenizke, da bi lahko preprečevale revščino. Že leta 2017 so minimalni življenjski stroški znašali 613 evrov mesečno, statistični prag tveganja revščine za leto 2020 pa je bil 739 evrov mesečno. Nemudoma bomo ponovno izračunali minimalne življenjske stroške, ki so osnova za določanje višine socialnih transferjev in minimalne plače. Podobno, kot smo to že predlagali z novelo Zakona o socialno varstvenih prejemkih bomo zakonsko določili redno, natančno in pravično izračunavanje minimalnih življenjskih stroškov, ki so podlaga za določitev minimalne plače, denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka.

13 - Ali boste zagotovili pravico do varstvenega dodatka samo glede na dohodek?

Seveda. Kar 27.220 upokojevcev živi z manj kot 300 evri na mesec, obenem pa je prejemnikov varstvenega dodatka zgolj okoli 18.000. Zato bomo v zakonodajo vnesli določbo, po kateri se bo varstveni dodatek brezpogojno odmeril vsem, ki prejemajo pokojnino, nižjo od varstvenega dodatka. Dokončno bomo ukiniteli vračljivost socialnih pomoči, varstvenega dodatka, oprostitve plačil socialnovarstvenih storitev in drugih socialnih transferjev. Ukiniteli bomo obvezo preživljanja s strani

otrok, ki je pogoj za pridobitev varstvenega dodatka in pomoči pri plačilu domske oskrbe ter povzroča dedovanje revščine iz ene generacije v drugo.

14 - Ali boste podprli kritje nadomestila za bolniško odsotnost za samozaposlene iz javnih sredstev najmanj nekaj dni od začetka ali že od prvega dne bolniške odsotnosti? Kako se opredeljujete do [predloga za ureditev bolniškega staleža samozaposlenih](#), oblikovanega leta 2020 v sodelovanju med Gibanjem za dostojno delo in socialno družbo ter Filozofsko fakulteto UL?

Kot je razvidno tudi iz vsebine zbornika *Prezentizem in bolniško nadomestilo samozaposlenih* je Levica že poskušala z urejanjem bolniških nadomestil za samozaposlene z zakonskim predlogom. Raziskave in predlogi v zborniku so pomemben prispevek k razmisleku o urejanju problematike in dobro izhodišče za oblikovanje rešitve. Pri čemer se nam zdijo posebej pomembni vidiki izpostavljeni v drugi različici reforme.

15 - Ali boste podprli progresivno odmero prispevkov samozaposlenih?

Za področje obdavčitve samozaposlenih je treba najti ustrežnejšo rešitev. Na eni strani imamo v Sloveniji ogromno samozaposlenih z mizernimi dohodki in brez ustreznih socialnih pravic, ki izhajajo iz redne zaposlitve. Najrevnejšim med njimi celo plačevanje minimalnih prispevkov predstavlja problem. Na drugi strani pa institucijo samozaposlitve izkoriščajo številni prejemniki nadpovprečno visokih dohodkov, ki pa prav tako plačujejo le minimalne prispevke in pogosto tudi zelo nizke davke (dohodnina za normirane s.p.-je efektivno znaša le 4%). V nasprotju z revnimi samozaposlenimi, samozaposleni z visokimi prihodki plačujejo precej nižje davke in prispevke kot zaposleni s primerljivimi plačami. Institucija samozaposlitve je zato na eni strani sredstvo socialnega dumpinga za revne, na drugi strani pa davčna oaza za bogate. V Levici se zato zavzemamo za postopno izenačitev davkov in prispevkov na dohodke samozaposlenih z davki in prispevki dohodkov iz zaposlitve. Samozaposleni z nižjimi prihodki bodo tako plačevali nižje, samozaposleni z višjimi prihodki pa višje davke in prispevke.

ZDRAVSTVO

16 - Ali boste ukinili dopolnilno zdravstveno zavarovanje? Če ne, zakaj?

Da. Levica je edini, ki je z ukinitvijo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v zadnjih 18 letih resno poizkusila, oblikovala zakonska predloga za njegovo ukinitve, ju v 99% uskladila z finančnim in zdravstvenim ministrstvom ter Zavodom za zdravstveno zavarovanja, a žal zaradi pomanjkanja politične volje in uspešnemu lobiranju privatnih zavarovalnic nista bila sprejeta..

17 - Ali boste zagotovili ustrezno število družinskih zdravnikov v javnih zdravstvenih zavodih brez širjenja koncesij zasebnikom?

Družinskih zdravnikov je občutno premalo in najprej se je treba vprašati zakaj? Že leta 2010 je vlada ugotovila, da bo na tem področju primanjkljaj, zakaj se torej ni ukrepalo? Odgovor je preprost: ker so specializacije razpisovale v skladu z apetiti zdravniške zbornice in sindikata FIDES in ob soglasju vladajoče politike. Tako so je spodbujalo prijave na "prestižnejše" specializacije, družinska medicina pa je bila zanimarjena. Tudi spodbud za družinsko medicino praktično ni bilo. Na kratek rok je zatečeno stanje možno reševati zgolj z interventnim uvozom kadra pri čemer je potrebno poskrbeti za aktivno sodelovanje med lokalno samoupravo in ministrstvom za zdravje. Predlagamo tudi, da bi v primerih, ko posameznik ne najde družinskega zdravnika, imel možnost prošnjo nasloviti neposredno na ZZS, ki bi mu bil potem dolžan najti in dodeliti družinskega zdravnika. Tudi sistem glavarin je potrebno prilagoditi zdravstvenim potrebam prebivalstva. Na dolgi rok je potrebno začeti načrtovati sistem zdravstvenega varstva v skladu s potrebami ljudi ne pa partikularnimi interesi politike ali lobijev. Za družinsko medicino je potrebno oblikovati tudi posebne spodbude.

18 - Ali boste na seznam poklicnih bolezni uvrstili poklice, kot so recimo čistilke in proizvodni delavci ter drugi delavci v dejavnostih z visoko fizično intenzivnostjo dela?

Da. Vzpostavili bomo sistem prepoznavanja in priznavanja poklicnih bolezni, s čimer bomo zagotovili pravično obravnavo delovnih invalidov in invalidk ter dostojne invalidske pokojnine.

INVALIDI

19 - Ali boste delovnim invalidom zagotovili ustrezno pravno, socialno in ekonomsko varstvo? Če da, kako?

Da. Vzpostavili bomo sistem prepoznavanja in priznavanja poklicnih bolezni, s čimer bomo zagotovili pravično obravnavo delovnih invalidov in invalidk ter dostojne invalidske pokojnine.

TUJCI

20 - Ali boste podprli ukinitve enoletnega obdobja po sporazumih o zaposlovanju z BiH in Srbijo, v katerem mora biti tuj delavec zaposlen pri prvem delodajalcu?

Da.

21 - Ali boste podprli ukinitve zadnjih sprememb tujske zakonodaje, ki podaljšujejo obdobje združevanja družine na dve leti, zaostrejuje dokazovanje ustreznih sredstev in uvajajo 6 mesečno periodično preverjanje zadostnih sredstev?

Razveljavitev zadnjih sprememb ne bo dovolj, saj je bila ureditev že pred tem za tujce slaba. Tujsko zakonodajo je potrebno spremeniti tako, da bo tujcem in njihovim družinskim članom omogočala preprost in hiter dostop do ureditve ustreznega statusa in nato takojšnje normalno življenje in dostop do vzgoje, izobraževanja, zdravstva, dela in vseh socialnih pravic.

22 - Ali boste podprli javno objavo seznama delodajalcev ki imajo prepoved zaposlovanja tujcev?

Da.

GOSPODARSTVO

23 - Ali boste podprli udeležbo delavcev pri upravljanju v podjetjih prek delavskega lastništva oziroma združništva? Kako?

Da. Zavzemali se bomo za krepitev treh oblik ekonomske demokracije: delavsko soupravljanje, delavske zadrage in udeležba delavcev in delavk pri dobičku. Pravico do delavskega soupravljanja bomo razširili v vsa podjetja in panoge, kjer jih je področna zakonodaja omejila, vključno s finančnimi institucijami in državnimi skladi (npr. SDH, DUTB, KAD). Svoje predstavnike in predstavnice bodo dobili tudi prekarni delavci in delavke. Ob tem bomo delavske predstavnike in predstavnice zaščitili pred šikaniranjem delodajalcev in jim zagotovili sredstva za delo ter povečali odgovornost članov in članic svetov delavcev do delavcev in delavk. Spodbujali bomo delitev dobička med vse delavce in delavke. Spodbujali bomo tudi delavske odkupe zasebnih podjetij prek delavskih zadrug, ki delujejo po demokratičnem principu »en delavec, en glas«. V lastništvo zadrug bomo vključili izključno delavce in delavke ter z ustreznimi varovalkami (prepoved prenosa lastniških deležev) preprečili koncentracijo kapitala v rokah višjega menedžmenta. Za vse tri segmente imamo pripravljene tudi zakonske rešitve: prenovljen Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju, ki smo ga uskladili z Združenjem svetov delavcev in sindikati, novelo Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku ter nov Zakon o lastniški zadrugi delavcev.

24 - Ali boste podprli zakonske prostorske pogoje za ustanovitev in delovanje podjetij (kot je to urejeno za agencije za zagotavljanje dela) z namenom pregona veriženja slamnatih podjetij?

Zavzemali se bomo za preprečevanje veriženja slamnatih podjetij s fiktivnimi lastniki, ki so nemenjena goljufanju delavcev. Z dodatnimi finančnimi sredstvi in kadri bomo zagotovili tudi zaostren inšpekcijski nadzor nad neupoštevanjem prepovedi veriženja podjetij in kršenjem osnovnih delavskih pravic.

25 - Ali boste podprli določbo, da mora bodoči/nekdanji lastnik pred odsvojitvijo deleža v podjetju registrskemu sodišču predložiti poslovno dokumentacijo ki dokazuje dejansko izvajanje dejavnosti, za katero je podjetje registrirano?

Da.

26 - Ali boste podprli uvedbo splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti, ki bi vključevala določbe za netipične oblike dela?

Da. Z zakonskimi in drugimi ukrepi bomo spodbujali sklepanje kolektivnih pogodb, predvsem na ravni dejavnosti, ter spodbudili socialne partnerje k sprejemu splošne kolektivne pogodbe. Sprejeli bomo tudi ukrepe za boljši nadzor nad spoštovanjem določil kolektivnih pogodb in uvedli obvezo obveščanja delavcev o pravicah iz kolektivne pogodbe. Kolektivna pogodba, ki zavezuje delodajalca, bo morala biti obvezna priloga vsake pogodbe o zaposlitvi.